

EXPERIEN A INTERNA IONAL ÎN DOMENIUL SISTEMULUI EDUCA IONAL SECUNDAR PROFESIONAL

Raisa TARAGAN¹, cercet tor tiin ific, INCE

Schimb rile i transform rile societ ii, înregistrate în ultimii ani, tranzi ia c tre societatea bazat pe cunoa tere reprezint provoc rile pentru sistemul de educa ie i de formare profesional în întreaga lume. În acest articol, a fost analizat i efectuat o sintez a sistemului educa ional profesional în rile UE i a experien ei interna ionale în acest domeniu pentru a oferi cele mai bune op iuni de a determina necesitatea armoniz rii sistemului de înv mânt profesional în Republica Moldova în condi iile unei crize demografice.

Cuvinte cheie: *educa ie, formare profesional , capital uman.*

Company transformations and changes recorded in recent years, the transition to the knowledge-based society represent challenges for the system of education and training around the world. In this article, has been analysed and a summary of the professional education system in EU countries and the international experience in this field in order to provide the best options to make it necessary to harmonise the system of professional education in the Republic of Moldova under the conditions of a demographic crisis.

Key words: *education, vocational training, human capital.*

JEL Classification: I2; I20; I21; I28.

**„Instruirea trebuie transformat în fapte, altfel se pierde”.
(H. de Balzac)**

Introducere. Procesele de transformare a societ ii, înregistrate în ultimii ani i tranzi ia c tre societatea bazat pe cunoa tere reprezint provoc ri pentru sistemul de educa ie i de formare profesional . Pe lâng asigurarea accesului la educa ie i dobândirea unui nivel ridicat de calificare, relevan a i calitatea preg tirii celor care înva devine semnificativ . În acest context, asigurarea calit ii în înv mântul profesional i tehnic dobânde te noi valen e i implic noi roluri institu ionale.

Politica de ocupare la nivel european accentueaz importan a cunoa terii bazate pe investi ia în capitalul uman i în educa ie pentru dezvoltarea economic . Pornind de la această linie directoare, este necesar s se investeasc în capitalul uman prin educa ie i formare profesional în scopul dobândirii de competen e specifice unei activit i performante la locul de munc , s se extind i s se îmbun t easc investi ia în resurse umane prin cre terea accesului la stagii de practici adecvate specializ rii educa ionale.

Uniunea European pune accentul pe înv mântul profesional i a prezentat un plan de reforme prin care urm re te atât atragerea unui num r mai mare de studen i în sistemul de educa ie profesional, cât i sporirea calit ii. Din m surile adoptate, men ion m promovarea mobilit ii pentru a facilita câ tigarea de experien în str in tate, dar i accesul flexibil la formare i la calific ri pentru toate etapele vie ii.

Comisia European tinde spre reformarea înv mântului profesional, astfel încât s corespund cu cererea de pe pia . Prin urmare, este nevoie ca Europa s „transforme imaginea” educa iei profesionale i s o adapteze la „realitatea zilelor noastre”.

Înv mântul profesional i formarea profesional reprezint o leg tur vital între lumea educa iei i cea a muncii. În climatul economic actual, este mai important decât oricând reunirea eforturilor i transformarea într-o op iune mai atractiv pentru ucenici, elevi i alte persoane care vor s î i amelioreze competen ele. Printre metodele de impulsinare a înv mântului profesional i a form rii profesionale, reg sim: asigurarea unui acces flexibil la formare i la calific ri, care s fie deschis tuturor etapelor vie ii, promovarea mobilit ii pentru a facilita câ tigarea de experien în str in tate sau într-un sector diferit al economiei, garantarea celei mai înalte calit i posibile a înv mântului i a form rii.

Educa ia profesional pune, mai degrab , accentul pe cuno tin ele tehnice i practice decât pe cuno tin ele teoretice, adresându-se, în mod special, celor care prefer s înve e o meserie în detrimentul persoanelor care doresc s urmeze cursuri universitare.

¹ © Raisa TARAGAN, www.raisa_t1@rambler.ru

rile UE au sisteme diferite de educație profesională, iar numărul celor înscriși în acest sistem variază mult de la o țară la alta. Însă, în medie, rata de participare din statele membre este cu mult mai mare decât cea înregistrată în celelalte țări dezvoltate.

Educația secundară-profesională în unele țări din UE

Germania. Un sistem educațional profesional importat este în Germania, ea fiind țara care și-a dezvoltat industria pe un astfel de învățământ. Nemții și-au dat seama la timp că adolescenții se plictisesc de teorie și cei care nu au aptitudini pentru studii superioare, riscă să abandoneze învățământul fără a primi vreă calificare. Fără pregătire, acești tineri riscă să mearse rândurile omerilor sau în cazul în care reușesc să se angajeze, primesc salarii joșnice, fiind muncitori necalificați.

Reprezentativ pentru statele germanofone este sistemul de învățământ dual, care are o vechime de circa 200 de ani, acolo unde aproximativ jumătate dintre liceeni îl urmează, recent, fiind introdus și în facultăți. Mai târziu, modelul a fost importat și aplicat și de alte state europene din vest: Austria, Franța, Spania, Italia, Marea Britanie etc., care au reușit, astfel, să țină mai bine sub control ratele omajului și să atragă investiții în industrie, pentru că au avut angajați calificați.

Acest sistem este un sistem performant de educație și formare profesională, caracterizat de îmbinarea dintre formarea practică orientată și învățarea teoretică a know-how-ului și a competențelor cheie. Între școală, familie (părinți și elev) și companie se încheie un contract de practică, iar partenerul economic se obligă să ofere tinerilor elevi posibilitatea să efectueze practica la un loc de lucru, astfel încât elevul să fie pregătit temeinic. În timpul studiilor, elevul are statut de angajat, primind o remunerație din partea partenerilor economici. Acest sistem de pregătire profesională este cu atât mai atractiv, cu cât la finalizarea colii, absolvenții au prioritate la angajări în cadrul societăților implicate, fapt care îi avantajează pe agenții economici la asigurarea pe viitor a forței de muncă calificate.

În învățământul și formarea profesională din Germania există aproximativ 350 de calificări profesionale recunoscute. Formarea profesională inițială poate începe după învățământul obligatoriu, în general, de la vârsta de 15 ani și cuprinde coli cu program normal și parțial și companii care oferă formare în sistemul dual. Durata formării este de la 2 la 3,5 ani și majoritatea ocupațiilor presupun 3 ani de formare.

Cu privire la formarea inițială în sistemul dual (*duales System*), formarea la locul de muncă este finanțată de firme, iar componenta școlară – de statul federal (*Land*). Tinerii primesc o bursă de formare, care este o sumă fixă pentru fiecare profesie. În timpul perioadei de formare, cursanții sunt asigurați în caz de boală, venituri mici, omaj și accidente. Ei nu trebuie decât să plătească materialele, mâncarea, uniforma și deplasarea. Multe firme aduc contribuții la plata acestor costuri.

Austria. O particularitate a sistemului austriac educațional este legătura strânsă dintre economie și procesul de instruire. De acest sistem de instruire adaptat practicii nu profită doar ucenicii, ci și absolvenții colilor superioare de meserii și cei ai facultăților de profil și ai universităților.

Atât în cadrul colilor de meserii, cât și în colile înalte de formare profesională se aplică sistemul dual de instruire – îmbinarea dintre teorie și practică. Planurile de învățământ sau punctele cheie ale instruirii sunt adaptate necesităților din economie. Astfel, ucenicii sunt instruiți în întreprinderi pentru diverse meserii sau efectuează aici perioade de practică.

În cazul unor proiecte comune derulate între coli și agenți economici (de exemplu, proiectele de diplomă sau proiectele din unele firme cu orientare spre practică) se transpun rezultatele cercetării și ale dezvoltării.

Această îmbinare este considerată în toată Europa drept un exemplar și reprezintă un factor cheie pentru succesul economiei austriece. Investitorii străini apreciază, în mod deosebit, abilitățile specifice meseriei și cunoștințele cu o bază solidă ale angajaților.

Austria dispune de o rețea cuprinzătoare de unități teritoriale de învățământ. Colile de meserii oferă circa 393 de domenii de învățământ, sunt orientate către nevoile companiilor și mențin foarte intens contactul cu industria.

În afară de orientarea spre practică, sistemul de educare austriac pune un accent deosebit și pe specializare. Fie că este vorba despre coli de formare din domeniul tehnic sau economic, există întotdeauna posibilitatea unei specializări superioare.

Marea Britanie. Educația în UK este o problemă specifică fiecărei regiuni. Prin lege, toți copiii între 5-16 ani trebuie să beneficieze, în mod obligatoriu, de educație (full-time). După educația secundară (gimnaziu), studenții dau examene cu subiecte de nivelul Certificat General de Educație Secundară (GCSE), iar după promovarea examenelor GCSE, studenții pot prăsi învățământul secundar și, ca alternativă, pot alege să continue educația în colegii vocaționale sau tehnice sau, după un suplimentar de studiu,

pot sus ine un examen la cursuri avansate pentru cei care doresc s ob in posturi de conducere în afaceri, administra ie i profesii. De asemenea, i cursuri nonvoca ionale sunt oferite pentru nivelele GCSE. Colegiul „Lancaster&Morecambe College (LMC)” este primul colegiu comercial (Fairtrade College) din nord-vestul Angliei i este recunoscut pentru practicile sale renumite.

Colegiul utilizeaz înv mântul voca ional printr-o gam larg de cursuri i un num r mare de tipuri de înv are, inclusiv, studiu la zi (full-time), ucenicii i înv are prin munc .

coala stabile te leg turi strânse cu mul i angajatori locali i ofer o instruire specializat , chiar i la locurile de munc . Colegiul are spa ii amenajate ca locuri de munc pentru studen i, incluzând restaurantul Coulson, saloane bine echipate de hair beauty i un magazin. De asemenea, colegiul ofer studen ilor oportunitatea de a ob ine deprinderi de baz , calific ri profesionale care le asigur accesul c tre specializ ri superioare, universit i sau angajarea în domeniul ales. LMC are campusul colegiului, unde i s lile de clas , laboratoarele, dot rile speciale, spa iile amenajate pentru profesori ofer un mediu evoluat pentru cursan i, în care ace tia sunt implica i, într-un mod activ i con tient, pentru continua cre tere a nivelului de cunoa tere i care ofer studen ilor locuri de munc reale, îmbog indu-le experien a de înv are.

colile de meserii din Finlanda i Polonia sunt ridicate la rang de art

Un principiu de baz , conform c ruia Finlanda i Polonia au ridicat înv mântul profesional la rang de art , este înv mântul din pl cere. Tinerii sunt motiva i s - i transforme pasiunile în meserii.

Finlanda i Polonia au reinventat colile de arte i meserii, atunci când s-au confruntat cu un deficit de speciali ti pe pia a for ei de munc . Pentru a-i atrage pe tineri, le-au oferit ansa de a înv a doar ceea ce le place, iar acum î i permit luxul de a- i alege elevii care au în eles c diploma de meseria are aceea i valoare ca cea de licen iat.

De ce este atras cel mai mult un tân r? Aceasta a fost întrebarea. În Finlanda i în Polonia, speciali tii au studiat nevoile pie ei, pasiunile tinerilor i oferta colilor. Le-au îmbinat i au ob inut, drept rezultat, un înv mânt profesional bazat pe hobby-uri, care cuprinde colile de arte i meserii (transformând, pe bun dreptate, meseriile în art).

Polonezii mai au o pasiune: ma inile vechi. i, pentru c nu prea existau meseria i care s le fac func ionale, s-a înfiinat o coal special , care func ioneaz la Torun. Muzeul acestei coli este plin de exemplare, cel mai spectaculos fiind un vehicul transformat din celebrul Polski Fiat. Elevii sunt încânta i de acest înv mânt, deoarece, imediat dup terminarea colii, î i g sesc de lucru. Cei mai mul i îns , aleg s - i deschid propriile ateliere, uneori, chiar în fabrici cu renume din str în tate.

i Finlanda a înfiinat coala de arte i meserii în Helsinki, unde înc lzirea global i nevoile societ ii au impus apari ia unui nou domeniu. Finlanda, fiind o ar bogat , are o mare pasiune pentru buc t ria na ional . Tocmai de aceea, coala de arte i meserii scoate anual la concurs posturi de buc tari. Sunt mul i doritori de a ob ine acest post, dar ajung aici doar cu un examen de admitere foarte serios.

coala colaboreaz cu diverse hoteluri i restaurante din Helsinki, are deschis propriul restaurant, foarte popular în ora i transmite elevilor secretele tuturor buc t riilor din lume, de la mâncarea asiatic pân la specialit ile locale. Educa ia este foarte valoroas . În ambele ri, nevoia de speciali ti ai unor meserii aplicate este foarte mare, de aceea colile de arte i meserii î i permit luxul de a- i alege elevii. Nu este deloc o ru ine s studiezi la coala profesional , pentru c , dup absolvire, elevii pot câ tiga la fel de bine ca un absolvent de facultate. Profesorii i elevii dau dovad de seriozitate, iar materialul predat este, în permanen , actualizat i adaptat dup nevoile pie ei sau ale diver ilor angajatori.

România. Potrivit Ministerului Educa iei Na ionale (MEN), în scopul unei mai bune corel ri cu cerin ele angajatorilor i a unei articul ri mai bune în structura înv mântului preuniversitar, în decembrie 2013 a fost modificat Legea Educa iei, în m sura în care, începând cu anul colar 2014-2015, înv mântul profesional are o durat de trei ani i este organizat dup finalizarea clasei a VIII-a (dup ciclul gimnazial).

Din anul 2014, elevii care termin clasa a VIII-a nu mai sunt obliga i s mearg la liceu. Ei pot alege coala profesional , în care vor fi înscri i, în mod automat, din anul 2015, cei care nu vor avea o medie de admitere peste 5. De asemenea, din anul 2015, coala profesional va deveni obligatorie pentru elevii cu medii mai mici de 5 la admiterea la liceu.

Speciali tii sus in c înv mântul profesional trebuia reformat înainte de acest m sur , iar ministrul Educa iei a mai anun at i alte modific ri în educa ie, începând cu anul viitor.

colile profesionale sunt obligate s încheie parteneriate cu agen ii economici pentru practica elevilor, îns dac tinerii sunt talenta i pot fi angaja i dup terminarea studiilor. De asemenea, elevii primesc i o burs lunar de la stat. În acest fel, copiii sunt preg ti i pentru pia a muncii, iar reprezentan ii companiilor ob in speciali ti preg ti i chiar de ei în i.

Parteneriatele dintre colii și companii au devenit obligatorii de acum doi ani, ceea ce a dus la dezvoltarea învățământului profesional.

Ministerul Educației, prin agenția specializată Centrul Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional și Tehnic, este implicat în două inițiative majore de cooperare. Una dintre acestea vizează Germania, pe baza acordului semnat cu Academia Baden Wurtemberg în iunie 2013, cu scopul adaptării curriculumului pentru trei calificări din domeniul mecanicii. Este vorba despre un proiect-pilot, care are trei componente: promovarea învățământului profesional, adaptarea curriculumului la cerințele companiilor și identificarea de calificări noi pe piața muncii pentru a fi introduse în oferta de pregătire. A doua inițiativă este cooperarea cu: Ministerul austriac al Educației și Camera de Comerț din Austria, în vederea elaborării unui master plan pentru modernizarea sistemului de învățământ profesional și tehnic din România.

Cele mai puternice zone pentru învățământul profesional sunt cele în care sunt implicați angajatori străini și în care absolvenții au un loc de muncă asigurat. Printre acestea, enumerăm județele: Alba, Timiș, Satu Mare, Bihor, Hunedoara, Argeș, Sălaj și Brașov. Angajatorii străini provin din Germania, Austria, Franța, iar calificarea cea mai căutată de către acestea este industria constructoare de mașini și subansamble, dar și cea mecanică agricolă și de prelucrare a lemnului.

Actualmente, învățământul profesional și tehnic din România se realizează prin intermediul colilor de artizană și meserii, denumite, pe scurt, SAM.

Vom prezenta doar un exemplu pozitiv de colaborare a Ministerului Educației cu investitori din Germania. Școala Profesională Germană Kronstadt (SPGK), **prima școală profesională în sistem dual din România**, funcționează din anul 2012 în clădirea fostului Grup Școlar Industrial Rulmentul, iar pentru reabilitarea acesteia, primăria a alocat aproape un milion de lei. De dotarea școlilor de clasă, a cabinetelor și a laboratoarelor s-au ocupat companiile din acest proiect, ale căror investiții au ajuns la un milion de euro după dotarea a patru ateliere și a sălii de sport, iar de reabilitarea acestora s-a ocupat tot municipalitatea.

Cursurile la Școala Profesională Germană Kronstadt se desfășoară pe perioada a doi ani și asigură patru calificări (meserii): operator la mașini cu comandă numerică, electromecanic utilaje și instalații industriale, sculer matrițer și confecționer articole din piele și înlocuitori. Elevii de la „Kronstadt” beneficiază de burse de studiu de 400 de lei lunar, 200 de lei din partea statului și 200 de lei din partea companiilor. Transportul și masa sunt asigurate de școală și de companii pe perioada practicii, iar elevilor din afara județului le este asigurată cazarea. Cel mai important este însă faptul că la sfârșitul anilor de pregătire, elevii au un loc de muncă oferit în companiile **în care au efectuat practica**.

Școala Profesională Germană Kronstadt din Brașov are contracte încheiate cu 10 companii din regiunea Brașovului, în cadrul cărora elevii realizează practica și în care au prioritate la angajare după absolvire. Pentru admiterea în școala profesională de scurtă durată, elevii trec printr-un proces de testare și de interviu la care participă atât școala, cât și companiile partenere. Stagiile de pregătire practică a elevilor se desfășoară la Brașov doar în companiile partenere. Diploma de calificare pe care o primesc elevii în urma absolvirii învățământului profesional de scurtă durată este recunoscut pe plan european. De asemenea, elevii care doresc să-și continue studiile după școala profesională, se pot întoarce la liceu pentru a obține diploma de bacalaureat.

Spania. Învățământul profesional și tehnic din Spania este complet independent de învățământul de cultură generală. În acest fel, toate orele sunt alocate formării profesionale, ceea ce favorizează formarea competențelor vizate.

Islanda. Formarea profesională în Islanda face parte din învățământul secundar superior, care nu este obligatoriu, dar oricine a finalizat învățământul obligatoriu are dreptul de a urma un ciclu de studii într-o școală secundară superioară. În special, sunt înscriși elevii cu vârsta cuprinsă între 16-20 de ani, totuși, nu este impus o limită de vârstă la admitere. Durata cursurilor variază în funcție de complexitatea calificării, de la un semestru la zece, dar de cele mai multe ori, studiile au o durată de patru ani.

Suedia. Învățământul profesional suedez pregătește elevii pentru anumite cariere sau profesii, care sunt, în mod tradițional, neacademice și direct legate de un meșteug, de o ocupație sau de „vocație”. În măsura în care piața forței de muncă devine tot mai specializată, guvernul și companiile investesc din ce în ce mai mult în viitorul educației profesionale prin cursuri de formare finanțate de stat și prin inițiative de ucenicie sau de stagii de formare subvenționate pentru întreprinderi.

În toate aceste trei țări: Spania, Islanda și Suedia, instruirea practică comasată se realizează la finalul ciclului la agenții economice, în ore special alocate în timpul anului școlar. În cadrul acestei instruirii practice, elevul este asimilat lucrătorilor de la agenții economice. Spațiile de învățământ sunt generoase și foarte bine dotate, astfel încât toți elevii să aibă acces la resurse. Calificările formate de instituția de învățământ

sunt strict corelate cu cerin ele pie ei muncii locale, în m sura în care majoritatea absolven ilor g sesc un loc de munc în domeniul în care au fost forma i. Elevii desf oar activit i de înv are în vederea atingerii competen elor legate direct de activit ile pe care le vor efectua pe pia a muncii.

În **Belgia**, înv mântul obligatoriu dureaz pân la vârsta de 18 ani, iar pentru ob inerea unei specialit i, men ion m înv mântul tehnic secundar i înv mântul secundar profesional.

Înv mântul tehnic secundar ofer o preg tire practic i permite studen ilor s înve e o meserie pe care s o poat practica la finalizarea cursului. De asemenea, studen ii pot alege s - i continue studiile urmând un curs de specialitate. Absolven ii acestor coli, la finalizarea studiilor, au posibilitatea de a se înscrie la universitate sau la o alt institu ie de înv mânt superior.

Înv mântul secundar profesional (voca ional) este destinat tinerilor care nu inten ioneaz s - i continue studiile dup vârsta de 18 ani, dar care doresc s înve e o anumit meserie sau s lucreze în comer . În aceste coli, se pune accent mai pu în pe cultura general , studiile fiind axate mai mult pe preg tirea practic în întreprinderi.

Concluzii i recomand ri.

Ca o urmare a studierii sistemului de înv mânt secundar profesional din rile UE i a analiz rii exemplurilor, men ion m crearea sistemului de înv mânt dual, în care meseria se însu e te în baza teoriei predate timp de 1-2 zile pe s pt mân i în baza practicii de produc ie timp de 3-4 zile pe s pt mân . Acest sistem de înv are prin exersare este unul destul de eficient i cu tradi ii de secole în UE, timp în care atât agentul economic, cât i ucenicul, adic ambele sisteme, au congrescut practic i au devenit indivizibile.

Consider m c acest sistem este relevant i pentru sistemul educa ional din Republica Moldova. Iar pentru func ionarea acestuia, **se recomand** :

- asigurarea finan rii sistemului de educa ie din Moldova, astfel încât s se poat asigura i calitatea actului educa ional la nivelul celorlalte ri din Europa;
- schimbarea profund a mentalit ii despre înv mântul profesional i tehnic din Moldova;
- implicarea real a agen iilor de ocupare a for ei de munc în activit ile educa ionale, ceea ce ar permite apropierea dintre sistemul de înv mânt profesional i tehnic i pia a for ei de munc ;
- realizarea de standarde de preg tire profesional , recunoscute de Cadrul European al Calific rilor Profesionale.

Referin e bibliografice

1. Education and Training 2020 [accesat 13 aprilie 2015]. Disponibil: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/ef0016_ro.htm
2. GHEAȚ , C., ȚINTEA, I.V., STRANSCHI, A. ș. a. „*PROVIDENCE*”- *Ghid de bune practici pentru furnizarea de competen e pe pia a muncii*. Grupul colar Industrial „UNIREA”. 2010. 35 p. [accesat 15 aprilie 2015]. Disponibil: <http://www.leonardoprovidence.eu/wp-content/uploads/2010/11/ghid-de-bune-practici-pentru-furnizarea-de-competente-pe-piata-muncii3.pdf>
3. MINISTERUL FONDURILOR EUROPENE. Exemple de bune practici - pove i de succes [accesat 18 aprilie 2015]. Disponibil: <http://www.fonduri-ue.ro/posdru/index.php/implementeaza/exemple-de-bune-practici>
4. Educația în Germania. 2015 [accesat 13 martie 2015]. Disponibil: <http://www.viza.md/node/19055>
5. Sistem dual de educație. 2015 [accesat 21 aprilie 2015]. Disponibil: <http://www.advantageaustria.org/international/zentral/business-guide-oesterreich/investieren-in-oesterreich/arbeit-und-beruf/ausbildung.ro.html>
6. Școlile de meserii din Finlanda și Polonia, ridicate la rang de art . 2015, 11-19 iulie [accesat 28 aprilie 2015]. Disponibil: <http://www.studentie.ro/cariera/ghid-cariera-i69/sfaturi-cariera-c149/școlile-de-meserii-din-finlanda-si-polonia-ridicate-la-rang-de-arta-id35070>
7. PANTAZI, R. Prima generație de absolvenți de înv mânt profesional de scurt durat . 2014, 31 iulie [accesat 10 mai 2015]. Disponibil: <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-17785983-prima-generatie-absolventi-coala-profesionala-scurta-durata-coala-profesionala-germana-kronstadt-anunta-pest-90-dintre-elevii-sai-sunt-angajati-companiile-care-facut-practica.htm>
8. Sistemul de înv mânt din Belgia. 2011, 28 aprilie [accesat 13 mai 2015]. Disponibil: <http://www.rombel.com/stiri-belgia/54720-lskufh.html>

Recomandat spre publicare: 25.05.2015